

والتوضیحات

علی المرتقا

مصنف:

فضل امام خیرآبادی

شارح و مترجم:

یعقوب شه بخش (گمشادزهی)

سرشناسه	:	شه‌بخش، یعقوب، ۱۳۶۷ -
عنوان قراردادی	:	المرقآت، فارسی- عربی، شرح
عنوان و نام پدیدآور	:	التوضیحات علی‌المرقآت/ مصنف فضل‌امام خیرآبادی؛ شارح و مترجم یعقوب شه‌بخش (گمشادزهی).
مشخصات نشر	:	سراوان: نشر سروچ، ۱۳۹۶.
مشخصات ظاهری	:	۱۶۶ ص.
شابک	:	978-600-8206-35-4
وضعیت فهرست نویسی	:	فیبا
یادداشت	:	کتاب حاضر شرحی بر کتاب «المرقآت» تألیف فضل‌امام خیرآبادی است.
موضوع	:	خیرآبادی، فضل‌امام، - ۱۸۳۳ م. المرقآت -- نقد و تفسیر
موضوع	:	منطق
موضوع	:	Logic
شناسه افزوده	:	خیرآبادی، فضل‌امام، - ۱۸۳۳ م. المرقآت. شرح
رده بندی کنگره	:	۱۳۹۶ ۳۰۴۳۲۵م۴۹۵/خ/BC۵۰
رده بندی دی‌سی	:	۱۶۰
شماره کتابشناسی ملی	:	۴۸۰۸۸۱۷

شناسنامه کتاب

نام کتاب: التوضیحات علی‌المرقآت

مصنف: فضل‌امام خیرآبادی

شارح و مترجم: یعقوب شه‌بخش (گمشادزهی)

ناشر: سروچ

تیراژ: ۱۰۰۰

قطع: وزیری

نوبت چاپ: ۱۳۹۷

فهرست

عنوان	صفحه
سخن نخست	۱۱
خطبه	۱۳
مقدمه علم	۱۵
اقسام علم	۱۶
تصور	۱۹
تصدیق	۲۰
فایده	۲۰
رفع شبهه	۲۱
علم منطق	۲۲
فایده	۲۴
موضوع علم منطق	۲۶
غایت علم منطق	۲۷
دلالت و اقسام آن	۲۸
دلالت لفظی وضعی	۳۰
نسبت میان سه دلالت	۳۲
اقسام لفظ	۳۴
فرق میان کلمه و کلام	۳۵
تقسیم‌بندی دیگر برای مفرد	۳۶
لفظ متکثر المعنی و اقسام آن	۳۸
مرادف	۴۱
اقسام مرکب	۴۱
مرکب تام و دو قسم آن	۴۱
مرکب ناقص و اقسام آن	۴۳
مفهوم	۴۴
اقسام کلی	۴۵

نسبت میان دو کلی	۴۷
تعریف دیگر جزئی	۴۸
جنس	۴۹
نوع	۵۰
رتبه‌بندی اجناس	۵۱
اجناس عالیّه	۵۱
رتبه‌بندی نوع	۵۳
فصل	۵۴
بحث مقسم	۵۶
بحث مقسم	۵۷
خاصه	۵۷
عرض عام	۵۸
فایده	۵۸
بحث عرضی	۶۰
اقسام عرض لازم	۶۱
عرض مفارق	۶۱
بحث تعریفات	۶۱
انواع تعریف	۶۴
قضیه	۶۵
اقسام قضیه	۶۶
قضیه حملیه	۶۶
دو نوع قضیه حملیه	۶۷
اجزای سازنده قضیه حملیه	۶۷
اجزای قضیه شرطیه	۶۸
تقسیم‌بندی دیگر برای قضیه	۶۸
اقسام قضیه محصوره	۷۰
بحث سور	۷۰
تعبیر از موضوع و محمول به «ج» و «ب»	۷۲

۷۳.....	حمل
۷۵.....	تقسیم‌بندی دیگر برای قضیه حملیه
۷۶.....	معدوله و غیرمعدوله
۷۸.....	بحث جهت در قضیه
۷۹.....	موجهات پانزده‌گانه
۷۹.....	موجهات بسیطه
۸۳.....	موجهات مرکبه
۸۵.....	توضیح در خصوص قید لادوام و لا اشاره
۸۷.....	باب الشرطیات
۸۷.....	احکام قضیه شرطیه
۸۹.....	اقسام قضیه شرطیه
۹۰.....	متفصله عنادیه و اتفاقیه
۹۱.....	تقادیر در قضیه شرطیه
۹۲.....	بیان سور شرطیات
۹۳.....	دو طرف قضیه شرطیه
۹۵.....	بحث تناقض و عکس
۹۶.....	تناقض
۹۸.....	شرط تناقض در دو قضیه محصوره
۹۹.....	شرط نقیض شرطیات
۹۹.....	عکس مستوی
۱۰۱.....	شبهه در خصوص عکس
۱۰۲.....	عکس نقیض
۱۰۴.....	بحث حجت
۱۰۵.....	قیاس و اقسام آن
۱۰۶.....	قیاس اقترانی و اقسام آن
۱۰۷.....	اشکال چهارگانه
۱۰۸.....	شکل اول، برترین اشکال
۱۱۱.....	خاصیت شکل اول

۱۱۱.....	شرط نتیجه‌دهی شکل دوم
۱۱۴.....	شرط نتیجه‌دهی شکل سوم
۱۱۵.....	شرط نتیجه‌دهی شکل چهارم
۱۱۵.....	فایده
۱۱۶.....	قیاس اقترانی شرطی و حالات آن
۱۱۸.....	قیاس استثنایی
۱۲۱.....	استقراء
۱۲۲.....	تمثیل
۱۲۴.....	قیاس ذات
۱۲۵.....	لزوم صبر و صبر برای قیاس
۱۲۷.....	برهان و احاطه متن به آن
۱۲۸.....	فرق میان حدس و قیاس
۱۳۰.....	مشاهدات
۱۳۰.....	حواس باطنی
۱۳۲.....	تجربیات
۱۳۲.....	فایده در مورد مقدمات نقلی
۱۳۳.....	اقسام برهان
۱۳۴.....	قیاس جدلی
۱۳۵.....	قیاس خطابی
۱۳۷.....	قیاس شعری
۱۳۸.....	آرایه تخیل در شعر
۱۴۰.....	لطیفه در مورد آوازخوانی
۱۴۱.....	قیاس سفسطی
۱۴۴.....	اسباب اشتباه
۱۴۵.....	عدم تشخیص میان یک شیء و شبیه آن بر دو قسم است
۱۴۶.....	عدم تمیزی که تعلق به الفاظ دارد
۱۴۷.....	اشتباه لفظی از بُعد ترکیب
۱۴۸.....	اغالیطی که سبب آن معنی است

- ۱۵۰..... مغالطاتی که سبب آن «فساد صورت» است
- ۱۵۰..... مصادره علی المطلوب
- ۱۵۰..... جایگزینی امر عرضی به جای ذاتی
- ۱۵۱..... عدم تکرر حد اوسط به صورت کامل؛ و عدم تشابه حد اوسط در دو مقدمه
- ۱۵۱..... خلل در ترکیب به سبب شک
- ۱۵۲..... نبودن اکبر، محمول برای افراد حد اوسط
- ۱۵۳..... تقدیم و تاخیر رابطه از ادات نفی
- ۱۵۳..... تکثر ادات «ب»
- ۱۵۴..... جایگزینی اعتبارات ذهنی عقلی به جای امور عینی
- ۱۵۴..... جایگزینی مثال یک شیء به شیء خود آن
- ۱۵۶..... قرار گرفتن جزء علت به جای علت کامل
- ۱۵۶..... اجرای اولویت به هنگام اختلاف و وقوع غلط به خاطر بی پروایی
- ۱۵۷..... مماثل مماثل را به جای مماثل قرار دادن
- ۱۵۷..... عدم و ملکه را به جای ضد و نقیض قرار دادن
- ۱۵۷..... مغالطه مشهور
- ۱۵۹..... اغلو طه
- ۱۶۰..... اشتباه رایج
- ۱۶۲..... ترجیح در مقدمات مرکب
- ۱۶۳..... خاتمه
- ۱۶۳..... موضوع علم
- ۱۶۴..... مبادی
- ۱۶۴..... مسائل
- ۱۶۵..... رؤس هشت گانه

بسم الله الرحمن الرحيم

سخن نخست

الحمد لله رب العالمين والصلوة والسلام على محمد الأمين وعلى آله وأصحابه الطاهرين اما

بعد

پروردگار متعال انسانیت را با صفت دانش مزین نموده است؛ چنانچه آیات آغازین
سوره «علق» و «حمان» شاهد بر این ادعا هستند.

دانش به معنای علوم و معارفی گفته می‌شود که فراگیری آنها در حیطه‌ی توان
آدمی است؛ هر چند که با بهترین علم، دانش قرآن و حدیث نبوی است اما علوم دیگری
که ابزار برای حصول علم قرآن و حدیث هستند هم خالی از اهمیت و ارزش نیستند که
یکی از این علوم، علم منطق می‌باشد.

علم منطق پرکاربردترین علوم است؛ چرا که هیچ گفتاری خالی از این علم نیست از
این رو، تاریخ تدوین آن به دورانی کهس باز می‌گردد. و تا زمانی که آدمی بر روی این
کره خاکی است در گفتار خویش از این دانش بهره می‌گیرد به همین دلیل علم منطق
در نصاب درسی حوزه‌های علمیه از جایگاه ویژه‌ای برخوردار است؛ چرا که اهمیت آن
بر هیچ قشری از اقشار جامعه پوشیده نیست اما در عین حال دغدغه‌ای که امروزه
جامعه‌ی ما دچار آن گشته این است که از یک سو به اهمیت آن اعلان دارد و از سوی
دیگر از فراگیری مطالب و مفاهیم مدون آن بالخصوص در حوزه‌ی آموزشی اعراض
می‌کند که بدین خاطر امروزه دانش‌پژوهان نسبت به علم منطق در ذهن خود یک
هیولی مجسم کرده‌اند و آموختن آن را بسیار دشوار می‌دانند؛ حال آن‌که حقیقت
اینگونه نیست و در واقع این تلقین نادرستی است که بر فرهنگ علمی - آموزشی ما
چیره گشته است.

شایسته یادآوری است که در این تحقیق سعی بر آن شده تا مباحث پیش‌رو مورد

توجه قرار گیرند:

۱- ترجمه دقیق و روان متن کتاب؛

۲- برای سهولت در فهم ترجمه، مرجع ضمایر نیز مشخص گردیده است؛

۳- توضیح اصطلاحات منطقی کتاب؛

۴- حل عبارات معضل و مشکل کتاب؛

۵- پرهیز از تفصیل و تطویل افزون بر نیاز.

سپاسگزار لطف الهی هستم که به من توفیق داد تا در این راستا گامی هرچند ابتدایی بردارم و اگرچه در آغاز امر، اعتراف بر قصور و ناتوانی خود دارم اما در واقع هدف از این اقدام، توجه اهل فن به نیاز مبرم جامعه آموزشی در خصوص توضیح و تشریح کتاب‌های منطقی است. و در پایان بر خود لازم می‌دانم تا از همه‌ی دوستان و عزیزانی که من را در انجام این مهم یاری کرده‌اند تشکر و قدردانی کنم بالخصوص از پدر گرامی‌ام، جناب مولانا سید الله گمشادزهی، استاد حدیث حوزه علمیه اشاعة التوحید زاهدان و استاد گرانمایه، جناب مولانا عبداللطیف نارویی، استاد حوزه علمیه دارالعلوم زاهدان که در به سرانجام رسیدن این تحقیق نقش به سزایی داشته‌اند. امیدوارم که این عمل مورد قبول بارگاه الهی قرار گیرد.

سید علی محمد مدنی

حوزه علمیه اشاعة التوحید زاهدان